

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
БУКОВИНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕКОНОМІКИ**

Схвалено та затверджено на засіданні
науково-методичної ради факультету
протокол №1 від 30.09.2021

ЗАТВЕРДЖУЮ:
декан факультету
інформаційних технологій та економіки

Тетяна Штерма

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни**

- **Основи наукових досліджень**
(вибіркова дисципліна)

Освітньо-професійна програма 122 «Комп'ютерні науки»;
071 «Облік і оподаткування»;
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

Мова навчання українська

Розробник: Штерма Тетяна Василівна кандидат економічних наук, доцент.

Профайл викладача (-ів) <https://www.bukuniver.site/university/faculties/ite-faculty/>

Контактний тел. :0372513283

E-mail: sht.tatjana@gmail.com

Консультації четвер з 10.00 до 16.00.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Предметом вивчення дисципліни є вид наукової діяльності, загальнонаукові та конкретно-наукові методи дослідження, у тому числі принципи організації наукових досліджень, методи планування експерименту, оброблення та оформлення результатів дослідження. Головна мета(завдання) курсу - залучення студентів до самостійної науково-дослідної роботи, ознайомлення їх зі стратегією та тактикою проведення досліджень, надання їм певних знань щодо методології, методики та інструментарію дослідження, засвоєння теоретичних аспектів методології і методики дослідження. Залучення студентської молоді до самостійного наукового пошуку сприяє не тільки поглибленому вивченню навчальних дисциплін, але й розвитку особистості студента - оволодінню ним дослідницьких навичок, підвищенню культури його мови, етики та естетики ділового спілкування.

Керівництво, планування та облік науково-дослідної роботи студентів спрямовані на - оволодіння методами наукового дослідження, набуття навичок застосування їх у практичній та науковій діяльності. Керівництво науково-дослідною роботою студентів є обов'язковим елементом діяльності професорів та викладачів вузів.

Наука - форма духовної діяльності людей, яка скерована на отримання істинних знань про світ (природу, суспільство, мислення), на відкриття об'єктивних законів світу і передбачення тенденцій його розвитку. Наука - це процес творчої діяльності по отриманню нового знання, і результат цієї діяльності у вигляді цілісної системи знань, сформульованих на основі певних принципів. Наука є соціокультурна діяльність, своєрідне суспільне явище. Основне завдання науки - виявлення об'єктивних законів дійсності, а її головна мета - істинне знання. Критеріями науковості, які відрізняють науку від інших форм пізнання є: об'єктивність, системність, практична націленість, орієнтація на передбачення, суворота доказовість, обґрунтованість і достовірність результатів.

У методології науки виділяються такі функції науки, як опис, пояснення, передбачення, розуміння

2. Мета навчальної дисципліни

Мета курсу – дати студентам базові знання про систему наукових досліджень з метою залучення їх до поточної і майбутньої науково-дослідної роботи, розкрити питання організації роботи в процесі дослідження.

Завдання курсу - знайомство студентів з необхідними засадами наукової діяльності в Україні, формувати уявлення про методологію та методи наукових досліджень, розвивати вміння підготовки та написання публікацій, курсових, дипломних робіт.

3.Пререквізити.

Наукове знання поділяють на два рівні, а саме: рівень емпіричного знання та рівень теоретичного знання. Для знань, отриманих на емпіричному рівні, характерне те, що вони є результатом безпосереднього контакту з живою реальністю при спостереженні або експерименті. Над емпіричним рівнем науки завжди надбудовується теоретичний рівень.

4. Компетентності та результати навчання

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК01.Знати основні поняття, терміни, загальні аспекти науки;
- ЗК02.Мати уявлення про прикладне значення дисципліни;
- ЗК03.Набути навичок різноманітних теоретико-методологічних основ;

Спеціальні (фахові) компетентності

- СК01.Вільно оперувати основними поняттями та термінами;
- СК02.Мати навички науково-дослідної діяльності студентів;
- СК03.Володіти методикою підготовки та написання наукових робіт.

Структура змістовних модулів навчальних елементів дисципліни "Основи наукових досліджень" та навчальної діяльності студента

Компетенції (прогнозовані результати навчання)	Тема змістовного модуля (ЗМ) навчального елементу (НЕ)	Зміст навчального елемента	Види занять					Види діяльності та поточного контролю на занятті	ІНДЗ (за вибором)	Кількість балів за ІНДЗ	Всього балів за види навчальних занять НЕ
			Л	С	Ср	Пр.	Л				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ЗМ 1. Методологічні та організаційні аспекти наукового дослідження											
Розуміти значення науки для людства, характеризувати форми підготовки наукових кадрів, орієнтуватись у науковій картині світу	НЕ 1.1. (Лекція) <u>Загальні аспекти наукових досліджень.</u> 1,2,4,6,8, (12,13). 15	-роль, місце і значення науки для суспільства;- -наукова картина світу; -НДР та науковий потенціал України; -форми підготовки наукових кадрів; -мета і завдання курсу; -зв'язок курсу з іншими науками	2					Конспект лекції. Тестування.	Науково-технічна революція в науці.	10	3
Розуміти роль туристичної інформації у розвитку науки, знати основні терміни, узагальнювати і аналізувати набуті знання.	(Семінарське заняття). наука та її структура. 15,17 (10,11)	-сутність науки; -інформація на сучасному етапі розвитку науки; -перспективи розвитку науки		2				Усне опитування			3
Знати основні методи, їх класифікацію, аналізувати проблеми верифікації	(Самостійна робота) Методи наукового пізнання як основа наукової творчості.	-шляхи наукового пояснення; -дедуктивна та індуктивна форма висновків; -проблеми верифікації			4			Конспект, фронтальне опитування			2

	Основні рівні наукового пізнання. 1,3,5,8,11,12,15,18 (11,12,13)										
Знати функції науки, аналізувати процес наукового пізнання, знати класифікацію наукових методів та вміти використовувати їх у практиці.	НЕ 1.2. (Лекція). <u>Методологія та методи наукового дослідження.</u> 1,2,3,7,9,10,11 (4,12,13)	- основні функції науки; - деякі теоретичні аспекти наукових досліджень; - методологія наукового дослідження; - наукові методи та їх систематика; - загальна схема наукового дослідження	4					Конспект лекції, фронтальне опитування	Об'єкти досліджень	10	3
Орієнтуватись у законодавстві про наукову діяльність, знати права і обов'язки науковця, узагальнювати набуті знання	(Семинарське заняття). Правові, понятійні і організаційні засади наукової діяльності в Україні. 7,8,12,15 (1,3,6)	-визначення основних термінів законодавства про наукову діяльність; -наукова діяльність і її типи; -наукова установа; -суб'єкти наукової діяльності; -законодавство про наукову діяльність; -права і обов'язки наукового працівника; -докторантура і аспірантура; -фінансування науки		4				Усне опитування, термінологічний диктант			3
Вміти обґрунтувати тему, визначити цілі і завдання наукового дослідження,	(Самостійна робота) Формулювання тем, цілей і задач наукового дослідження. 2,4,6,7,13,15 (12)	-науково-технічна інформація; -інформаційне запам'ятовування; -анотації, конспектування			3			Конспект, обговорення проблемних питань			3

Вміти обґрунтовувати вибрану проблему дослідження, знати методику дослідницької роботи, обґрунтовувати правильно завдання дослідження	НЕ 1.3. (Лекція). <u>Напрямки і методики наукових досліджень.</u> 1,3,5,7,9,13,15,18 (4,10,12)	-вибір теми дослідження; -конкретизація проблеми дослідження; -методика дослідницької роботи; -основні напрями досліджень в сучасній науці	2					Конспект лекції	Історичний метод в дослідженнях.	10	2
Знати основи наукового спілкування, аналізувати набуті знання.	(Семінарське заняття) Технологія наукової діяльності. 3,5,13,15 (10)	-робочий день науковця; -робоче місце науковця; -ділове спілкування; -ділове листування; -ділова телефонна розмова; -особистий архів науковця (бібліотека)		2				Фронтальне опитування			3
Знати основні етапи роботи, аналізувати методологію досліджень, аналізувати набуті знання.	(Самостійна робота) Організація процесу дослідження. Основні етапи роботи. Об'єкт і предмет дослідження. 9,11,12 (4,5,8)	-методологія теоретичних досліджень; -методологія експериментальних досліджень.			3			Конспект, тестування			3
ВСЬОГО ГОДИН ЗА ЗМ №1			8	8	10					10	25
ЗМ №2 Науково-дослідна робота											
Аналізувати види НДР, вільно володіти теорією, узагальнювати і аналізувати набуті	НЕ 2.1. (Лекція). <u>Організація роботи в процесі дослідження.</u> 2,3,5	-Організація роботи дослідника; -підготовка до дослідження; -планування і проведення робіт;	3					Письмове опитування. Конспект лекції.	Інтелектуальна власність	10	3

знання.	,7,9,13,15,18 (12)	-види навчально-дослідницьких робіт									
Знати вимоги до оформлення наукової роботи, вміти писати тези, аналізувати набуті знання.	(Практичне заняття). Організація процесу дослідження. Основні етапи роботи. Об'єкт і предмет дослідження. 2,3,5,7,9,13,15,18 (12)	-формулювання різних гіпотез, їх перевірка і відкидання; -складання плану проведення наукового дослідження; -визначення об'єкту і предмету дослідження.			2			Описові роботи			2
Знати методи наукових досліджень, вміти їх використати на практиці, аналізувати набуті знання.	(Самостійна робота) Методи досліджень: картографічний, історичний, статистичний, математичні методи та ін. 2,3,5,7,9,13,15,18 (12)	-картографічне моделювання; -спостереження; -збір і представлення даних			4			Фронтальне опитування			3
Давати характеристику джерелам інформації, аналізувати роботу із літературними джерелами, узагальнювати і аналізувати набуті знання.	НЕ 2.2. (Лекція). <u>Інформаційна база наукових досліджень.</u> 6,7,11,13 (12)	-види джерел інформації; -аналіз вихідної інформації і методики роботи з літературними джерелами; -галузева науково-технічна інформація	2					Семінарські доповіді.	Винаходи наукової творчості	10	2
Вміти формулювати гіпотези,	(Практичне заняття). Формулювання	--сформулювати тему студентського наукового дослідження за вказаним			4			Письмова робота			3

аналізувати план наукового дослідження, аналізувати набуті знання.	теми, мети та задач наукового дослідження. 2,3,5,7,9,13,15,18 (12)	науковим напрямком; -сформулювати мету студентської наукової роботи (дослідження) за обраною темою; -сформулювати задачі дослідження у відповідності до визначеної мети.									
Аналізувати основні етапи географічних досліджень, аналізувати набуті знання.	(Самостійна робота) Основи проведення досліджень. Підготовчий період, польовий етап, камеральні розрахунки. 2,3,5,7,9,13,15,18 (12)	-туристичні екскурсії; -складання картографічних матеріалів; -побудова графіків			3			ситуативні завдання			2
вміти складати план дослідження, знати етапи дослідження, узагальнювати і аналізувати набуті знання	НЕ 2.3. (Лекція). <u>Пошук та опрацювання наукової інформації.</u> 6,7,11,13 (12)	-складання плану дослідження; -етапи проведення досліджень; -науковий колектив – першооснова формування наукової інформації	2				Письмове опитування, конспект лекції, реферати	Наукова школа та її функції.	10		3
Вміти формулювати тему студентського наукового дослідження, аналізувати завдання наукового дослідження, узагальнювати і аналізувати набуті знання	(Практичне заняття). Вимоги і правила оформлення науково-дослідної роботи. 6,7,11,13 (12)	скласти зміст дипломної роботи; -оформити окремі структурні частини згідно вимог; -складання рецензії на наукову роботу -написання тез доповіді				2	Письмова робота				2

Навчальна програма

Тема 1 Загальнонаукові аспекти наукових досліджень.

Роль, місце і значення науки для суспільства. Наукова картина світу. Науково-дослідна робота та науковий потенціал України. Форми підготовки наукових кадрів. Мета і завдання курсу. Зв'язок курсу з іншими науками.

Тема 2. Методологія та методи наукового дослідження

Основні функції науки. Деякі теоретичні аспекти наукових досліджень. Методологія наукового дослідження. Наукові методи та їх систематика. Загальна схема наукового дослідження.

Тема 3. Напрямки і методики наукових досліджень

Вибір теми дослідження. Конкретизація проблеми дослідження. Методика дослідницької роботи. Основні напрями досліджень в сучасній географічній науці.

Тема 4. Організація роботи в процесі дослідження.

Організація роботи дослідника. Підготовка до дослідження. Планування і проведення робіт. Види навчально-дослідницьких робіт.

Тема 5. Інформаційна база наукових досліджень

Види джерел інформації. Аналіз вихідної інформації і методик роботи з літературними джерелами. Галузева науково-технічна інформація.

Тема 6. Пошук та опрацювання наукової інформації

Складання плану дослідження. Етапи проведення досліджень. Науковий колектив – першооснова формування наукової інформації.

Тема 7. Оформлення матеріалів дослідження

Обробка матеріалів дослідження. Оформлення результатів дослідження. Літературна обробка тексту.

Зміст практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
Тема 1.	<i>наука та її структура.</i> Сутність науки. інформація на сучасному етапі розвитку науки. Перспективи розвитку науки.	3
Тема 2.	<i>Правові, понятійні і організаційні засади наукової діяльності в Україні.</i> Визначення основних термінів законодавства про наукову діяльність. Наукова діяльність і її типи. Наукова установа. Суб'єкти наукової діяльності. Законодавство про наукову діяльність. Права і обов'язки наукового працівника. Докторантура і аспірантура. Фінансування науки.	4
Тема 3.	<i>Технологія наукової діяльності</i> Робочий день науковця. Робоче місце науковця. Ділове спілкування. Ділове листування. Ділова телефонна розмова. Особистий архів науковця (бібліотека).	3
Тема 4.	<i>Організація процесу дослідження.</i> Основні етапи роботи. Об'єкт і предмет дослідження. Формулювання різних гіпотез, їх перевірка і відкидання. Складання плану проведення наукового дослідження. Визначення об'єкту і предмету дослідження.	3

Зміст завдань для самостійної роботи та завдань для самоперевірки і виконання.

№ ЗМ НЕ в яких передбачено СМ	Тема, завдання самостійної роботи	Види діяльності та форми перевірки й оцінювання самостійної роботи	Список рекомендованої літератури до теми
НЕ 1.1.	Методи наукового пізнання як основа наукової творчості. Основні рівні наукового пізнання	Конспект, фронтальне опитування та письмова робота	[1],[3],[5],[7]
НЕ 1.2.	Формулювання тем, цілей і задач наукового дослідження	Конспект, письмова робота	[8],[9],[13],[15],
НЕ 1.3.	Організація процесу дослідження. Основні етапи роботи. Об'єкт і предмет дослідження.	Конспект, термінологічний диктант	[3],[5],[8] [9],[10],[11], [12],[14],[13],[15],
НЕ 2.1.	Методи досліджень: картографічний, історичний, статистичний, математичні методи та ін	Конспект, фронтальне опитування	[3],[5],[8], [9],[10],[11], [12],[14],[17],[25],
НЕ 2.2.	Основи проведення географічних досліджень. Підготовчий період, польовий етап, камеральні розрахунки	Конспект, фронтальне опитування	[8],[9],[10],[11], [13],[14]
НЕ 2.3.	Загальні вимоги і правила оформлення науково-дослідної роботи.	Усне опитування	[8],[9],[10],[11], [13],[14]

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Розкрийте мету, завдання курсу "Основ наукових досліджень", його місце в системі географічних наук.
2. Розкрийте науковий статус соціальної та економічної географії.
3. Поясніть загальні риси і відмінності понять "розміщення" та "Територіальна організація".
4. Дайте визначення поняттю "територіальна організація суспільства".
5. Як визначають об'єкт і предмет дослідження.
6. Проаналізуйте сучасне визначення об'єкта і предмета дослідження соціальної та економічної географії.
7. Охарактеризуйте основні напрямки соціально-економгеографічних досліджень.
8. Розкрийте зв'язки соціальної і економічної географії з іншими науками.
9. Дайте визначення таким термінам, як: суб'єкт, мета, тема, завдання дослідження, метод, проблема.
10. Що являють собою факти, наукові закони, поняття, принципи, концепції, парадигма?
11. Дайте визначення теорії, методології, методики, поясніть відмінності цих базових понять пізнання.
12. Поясніть зміст і функції поняття методологія.
13. Охарактеризуйте методологічні рівні пізнання та їх взаємодію.
14. Назвіть і поясніть основні напрямки філософської та загальнонаукової методології.
15. Які методологічні та методичні функції виконувала географічна наука на різних стадіях свого розвитку.
16. Розкрийте суть соціально-економгеографічних досліджень на емпіричному рівні пізнання.

17. Розкрийте суть соціально-економгеографічних досліджень на теоретичному рівні пізнання.
18. Охарактеризуйте дискрептивну функцію наукових досліджень.
19. Охарактеризуйте інтерпретативну функцію наукових досліджень.
20. Порівняйте методологічний зміст сенсуалізма та раціоналізма. Які переваги і недоліки має кожна з цих напрямків?
21. Охарактеризуйте емпіричний рівень пізнання.
22. Охарактеризуйте чуттєвий підхід в наукових дослідженнях.
23. Розкрийте мету, завдання дослідження населення.
24. Розкрийте основні показники, які використовуються при дослідженні населення та чинники, які впливають на зміни народонаселення.
25. Що являє собою міграція населення та її види.
26. Складіть типовий план вивчення населення певного регіону.
27. Охарактеризуйте рівні і масштаби соціально-економгеографічних досліджень.
28. Охарактеризуйте види та етапи соціально-економгеографічних досліджень.
29. Розкрити мету і завдання дослідження населеного пункту.
30. Охарактеризуйте функціональну структуру міста.
31. Охарактеризуйте показники, які необхідно врахувати при вивченні ролі і місце галузі в системі господарського комплексу території.
32. Розкрийте чинники, що впливають на розвиток та розміщення галузі промисловості.
33. Розкрийте економічні показники, які характеризують ефективність розвитку галузей промисловості.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ “ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ”

1. Грищенко І.М. Основи наукових досліджень: Навч. посібник / І.М. Грищенко, О.М. Григоренко, В.О. Борисейко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. - 186 с.
2. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. посібник / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2006. - 206 с.
3. Методи географічних досліджень (Блок. Методи соціально-економіко-географічних досліджень). Конспект лекцій / Укл. Коновалова Н.І. - Чернівці: Рута, 2004. - 40 с.
4. Методологія і методика наукових досліджень із соціально-економічної географії: Конспект лекцій / Укл. Н.І. Коновалова, М.М. Цепенда. - Чернівці: Рута, 2007. - 50 с.
5. Організація і методологія наукових досліджень із соціально-економічної географії: Конспект лекцій. Част. 1. / Укл. Н.І. Коновалова, М.М. Цепенда. - Чернівці: Рута, 2005. - 38 с.
6. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 116 с.
7. Ростовський В.С. Основи наукових досліджень і технічної творчості: підруч. / В.С. Ростовський, Н.В. Дібрівська. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 96 с.
8. Соловійов С.М. Основи наукових досліджень. – К.: Центр учбової літератури, 2007
9. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. - Одеса: Астропринт, 2005. - 632
10. Джаман В.О. Регіональні системи розселення: демографічні аспекти. - Чернівці: Рута, 2003. - 392 с.
11. Методика соціально-економгеографічного дослідження низового адміністративного району: Навчально-методичний посібник / Укл. Коновалова Н.І., Чубрей О.О. - Чернівці: Рута, 2007. - 51 с.